

Escombrar el forn

(ALDC, V, 1054. *Escombrar el forn*)

L'enunciat significa 'passar l'escombrall pel sòl del forn per tal de netejar-lo de cendra i caliu abans de posar-hi els pans que s'han de coure'. Per a l'origen dels mots *escombrar*, *agranar*, *escobar* i *escampar*, veg. *PALDC*, II, mapes 260 i 261, i IV, mapa 540. Vegeu-ne algunes var.: de *escombrar*, *passar l'escombrai* 82, der. de *escombrar* amb el suf. *-ai* (= *-all*), amb iodització (< *-ACULU*); de *agranar*, *granar* 77, 81, 83, 84, 170, 187, amb afèresi vocàlica; de *escobar*, el der. *escobassar* 13, 16, 22, format sobre *escobàs* 'escombrall', augmentatiu de *escoba* (< *SCOPA*), *passar l'escobàs* 8; de *escampar*, *escampar* 118, amb dissimilació, *escampar la brasa* 90, *escampallar* 111, der. de *escampall* 'escombra del forn' amb el suf. *-all* (< *-ACULU*), indicador de l'efecte de l'acció del verb.

Són significants propis d'aquest enunciat: *netejar*, der. de *net* (< *NĪTĪDU*); *llimpiar*, amb les var. *allimpiar* 95, amb pròtesi vocàlica, *llempiar* 48, 116, amb dissimilació de vocals, i *limpiar* 124, 147 (< cast.), sense palatalització, contràriament als mots anteriors (per a *netejar*, *llimpiar*, veg. *PALDC*, II, mapa 242); *ramassar* 73, der. de *ram* (< *RAMU* 'branca'),

var. *arramassar* 74 (veg. *PALDC*, II, mapa 261); *raspallar* 124, der. de *raspall*, format sobre *raspar* i el suf. *-all*; *esburjonar* 55, der. de *burjó*, postverbal de *burjar* 'atjar', d'origen fosc, més el prefix privatiu *es-*; *barrir* 160, 183, no doc. al *DCVB* ni al *DECat*, var. de *barrer*, amb canvi de conjugació (< cast. < *VERRERE*); *llavar* 138, var. assimilada de *llevar* (< *LEVARE* 'aixecar, desembarassar').

Des de la perspectiva geolingüística, cal comparar aquest mapa amb el de *escombrar* (*PALDC*, II, mapa 261) i notar que aquell, *escombrar el forn*, presenta una àrea molt més àmplia que envaeix el terreny de *agranar*, potser perquè és fidel al sentit originari del mot 'llevar noses, entrebancs' enfront de *agranar* que originàriament es referia a la feina de l'era. Notem també que *escobar* per 'escombrar el forn' s'usa en el cat. sept., mentre que ha perdut *escoba* que sí que s'ha mantingut en parlars de la Franja, com *escampa* i *escampar* són presents en parlars ribagorçans i pallaresos. El castellanisme *llimpiar* guaita en punts esparsos del domini.

Escombrar i *agranar*, amb significat genèric, són mots de l'estàndard, des del *DG₁*, 1932; *escombrar el forn*, com a exemple, des del *DIEC₁*, 1995.

